

Верховний
Суд

Дайджест

правових позицій судової палати для
розгляду справ про банкрутство КГС ВС

(актуальна судова практика у справах про
неплатоспроможність фізичних осіб)

3/2025

Рішення, внесені до ЄДРСР, за квітень – червень 2025 року

Перелік уживаних скорочень

Закон про банкрутство – Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»

КУзПБ – Кодекс України з процедур банкрутства

ЦК України – Цивільний кодекс України

ЗМІСТ

Щодо підстав для відмови у відкритті провадження у справі про неплатоспроможність боржника.....	4
Щодо реструктуризації заборгованості фізичної особи за кредитом в іноземній валюті з урахуванням особливостей, визначених пунктом 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ	5
Щодо порядку розгляду та затвердження плану реструктуризації заборгованості боржника (фізичної особи) за відповідними особливостями	7
Щодо можливості відкриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи у разі її особистої неявки в судове засідання	8
Щодо грошових вимог кредитора в частині комісії за обслуговування кредитної заборгованості за договором споживчого кредиту	9
Щодо визнання грошових вимог банку до боржника – фізичної особи за кредитним договором в іноземній валюті, заборгованість за яким була стягнута рішенням суду	10
Щодо переходу до процедури погашення боргів боржника у разі недосагнення між ним та кредитором компромісу стосовно умов плану реструктуризації боргів боржника.....	10
Щодо перевірки майнового стану боржника з метою встановлення ознак його неплатоспроможності як обов'язкової умови для переходу до процедури погашення боргів.....	11
Щодо закриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи – підприємця через неможливість його завершення у зв'язку з відсутністю керуючого реалізацією майна боржника.....	12
Щодо закриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи на підставі частини одинадцятої статті 126 КУзПБ.....	14
Щодо закриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи у зв'язку з неподанням боржником погодженого ним та схваленого кредиторами плану реструктуризації боргів боржника.....	15

Щодо підстав для відмови у відкритті провадження у справі про неплатоспроможність боржника

Способи та засоби доведення підстав для відкриття провадження у справі про неплатоспроможність визначені законодавцем шляхом наведення у частині третій статті 116 КУзПБ переліку документів, що мають додаватись до заяви про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність та підтверджувати її зміст.

Отже, з урахуванням положень частини третьої статті 13, статей 74, 76, 77 ГПК України, розглядаючи заяву боржника у підготовчому засіданні, місцевий суд повинен перевірити відповідність поданої заяви вимогам щодо її форми та змісту відповідно до статті 116 КУзПБ та з'ясувати за поданими боржником доказами наявність підстав для відкриття провадження у справі про неплатоспроможність, визначених частиною другою статті 115 КУзПБ.

У судових процедурах неплатоспроможності фізичної особи скористатися правом на реабілітацію, зокрема, у спосіб, що певною мірою утискає інтереси кредиторів, заслуговує лише сумлінний боржник, інше б суперечило принципу добросовісності, який ґрунтується на приписах статей 3 та 13 ЦК України, за якими дії учасників правовідносин мають бути добросовісними (пункт б частини першої статті 3 ЦК України), тобто відповідати певному стандарту поведінки, що характеризується чесністю, відкритістю і повагою інтересів іншої сторони договору або відповідного правовідношення.

До боржника – фізичної особи КУзПБ висуває спеціальні вимоги щодо його добросовісності як запоруку досягнення компромісу між сторонами стосовно погашення боргів, що має ґрунтуватися на поступках кредиторів та сумлінній співпраці боржника з керуючим реструктуризацією і кредиторами, а також на його відкритій взаємодії із судом, яка полягає у добросовісному користуванні процесуальними правами та сумлінному виконанні процесуальних обов'язків.

Тому в спеціальних нормах КУзПБ законодавець закріпив передусім принцип добросовісної поведінки боржника – фізичної особи, за яким право на звільнення від боргів та відновлення платоспроможності у судових процедурах неплатоспроможності фізичної особи набуває лише добросовісний боржник, який не за своїм неправомірним умислом потрапив у стан неплатоспроможності, сумлінно виконує обов'язки боржника та не приховує обставин, що можуть вплинути на розгляд справи чи задоволення кредиторських вимог, демонструє дієве прагнення до компромісу з кредиторами щодо умов реструктуризації боргів та в межах об'єктивних можливостей вживає заходів із задоволення їхніх вимог.

Саме такий боржник реалізує право ініціювати провадження у справі про власну неплатоспроможність не на шкоду кредиторам, а для досягнення легітимної мети цього провадження – соціальної реабілітації добросовісного боржника за спеціальною судовою процедурою шляхом реструктуризації заборгованості та/або звільнення від боргів задля відновлення його платоспроможності.

У разі встановлення судом обставин, які вказують на недоведення заявником передбачених частиною другою статті 115 КУзПБ підстав для відкриття провадження у справі про неплатоспроможність через ненадання повної і достовірної інформації про

4 Рішення, внесені до ЄДРСР, за квітень – червень 2025 року

власний майновий стан та членів сім'ї, розмір та джерела доходів (частина третя статті 116 КУзПБ) і документів на підтвердження належного виконання відповідних вимог цього Кодексу, а також через недобросовісну поведінку боржника, таке провадження не може бути відкрите.

Детальніше з текстом постанови від 27.05.2025 у справі № 906/820/24 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128067252>.

Щодо реструктуризації заборгованості фізичної особи за кредитом в іноземній валюті з урахуванням особливостей, визначених пунктом 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ

Для реструктуризації заборгованості фізичної особи за кредитом в іноземній валюті заява боржника про відкриття провадження у справі про його неплатоспроможність, окрім закріплених статтею 116 КУзПБ вимог до неї (за винятком визначення особи арбітражного керуючого та надання доказів авансування винагороди керуючому реструктуризацією, передбачених пунктом 12 частини третьої статті 116 КУзПБ), та план реструктуризації мають відповідати умовам реструктуризації, встановленим пунктом 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» цього Кодексу.

Отже, визначальним для відкриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи (боржника) та застосування до неї процедури реструктуризації заборгованості за кредитом в іноземній валюті з урахуванням особливостей, передбачених пунктом 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ, є встановлення судом відповідності заяви боржника про відкриття провадження у справі про його неплатоспроможність та плану реструктуризації умовам реструктуризації, зазначеним у цьому пункті.

Системний аналіз абзаців першого, другого, шостого – сімнадцятого, дев'ятого, двадцятого пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ дає змогу визначити умови, яким має обов'язково відповідати заява боржника про відкриття провадження у справі про його неплатоспроможність, та виокремити дві групи умов, яким має відповідати план реструктуризації боржника, а саме: обов'язкові та факультативні умови.

Законодавцем до обов'язкових умов, яким має відповідати заява боржника про відкриття провадження у справі про його неплатоспроможність та план реструктуризації, віднесено:

щодо заяви боржника:

- 1) заборгованість фізичної особи виникла до дня введення в дію КУзПБ;
- 2) заборгованість фізичної особи виникла за кредитом в іноземній валюті;
- 3) кредит забезпечений іпотекою квартири або житлового будинку;
- 4) предмет іпотеки (квартира або житловий будинок) є єдиним місцем проживання сім'ї боржника;

5) забезпечений кредитор є єдиним кредитором у процедурі неплатоспроможності фізичної особи;

щодо плану реструктуризації:

1) склад і розмір грошових вимог забезпеченого кредитора за зобов'язаннями, які визначено в національній валюті за курсом, встановленим Національним банком України на дату відкриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи, і до них не включено штрафні санкції та пеню;

2) ринкова вартість квартири або житлового будинку, що забезпечує вимоги забезпеченого кредитора, яка визначена оцінювачем, якого обрав кредитор, і залежно від якої погашаються визнані вимоги такого кредитора;

3) загальна площа квартири (житлового будинку), обтяженого іпотекою, залежно від якої визначається розмір вимог забезпеченого кредитора, що підлягають погашенню;

4) розмір відсоткової ставки на реструктуризоване зобов'язання боржника;

5) строк погашення вимог забезпеченого кредитора.

За відсутності наведених умов заява про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність та план реструктуризації боржника не відповідають вимогам пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУЗПБ, що є підставою для відмови у відкритті провадження у справі про неплатоспроможність боржника (фізичної особи).

Решта умов заяви боржника про відкриття провадження у справі про його неплатоспроможність та плану реструктуризації боржника належить до факультативних, зокрема:

щодо заяви боржника: предмет іпотеки (квартира або житловий будинок) є одним об'єктом нерухомості, яким боржник володіє на праві власності;

щодо плану реструктуризації:

1) часткове виконання боржником зобов'язань за кредитним договором до відкриття провадження у справі про неплатоспроможність (у разі наявності), за якого розмір вимог забезпеченого кредитора зменшується на одну із зазначених у цьому пункті величин;

2) інші умови та порядок погашення вимог забезпеченого кредитора, погоджені боржником та забезпеченим кредитором, за умови, що вони не є гіршими для інтересів боржника, ніж ті, що встановлені цим пунктом;

3) порядок прощення (списання) залишку заборгованості за кредитним договором у випадку меншої ринкової вартості квартири (житлового будинку) за суму визнаних вимог кредитора.

За змістом абзацу четвертого зазначеного пункту невідповідність поданої заяви боржника (фізичної особи) про відкриття провадження у справі про його неплатоспроможність умовам реструктуризації тягне негативний процесуальний наслідок – відмову у відкритті провадження у справі про неплатоспроможність.

Закріплена законодавцем у пункті 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУЗПБ процедура реструктуризації заборгованості фізичної особи за кредитом в іноземній валюті передбачає розгляд заяви й плану реструктуризації заборгованості без застосування статті 126 цього Кодексу та схвалення такого плану забезпеченим кредитором в безумовному порядку, незалежно від його процесуальної позиції у разі відповідності його умовам реструктуризації, визначеним цим пунктом.

Детальніше з текстом постанови від 13.05.2025 у справі № 903/891/24 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127604657> (також див. постанову від 10.06.2025 у справі № 914/2147/24).

Щодо порядку розгляду та затвердження плану реструктуризації заборгованості боржника (фізичної особи) за відповідними особливостями

За приписами абзацу третього пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ господарський суд надсилає ухвалу про прийняття заяви до розгляду забезпеченому кредитору, визначеному в заяві про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність, та встановлює строк для надання заперечень, що не може перевищувати 15 днів.

Абзацом четвертим цього пункту визначено, що господарський суд на підготовчому засіданні розглядає план реструктуризації, доданий до заяви про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність, без застосування статті 126 цього Кодексу та заперечення кредитора. За результатами розгляду на підготовчому засіданні господарський суд постановляє ухвалу про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність з одночасним затвердженням плану реструктуризації, передбаченого цим пунктом, або про відмову у відкритті провадження у справі про неплатоспроможність через невідповідність поданої заяви умовам реструктуризації, визначеним цим пунктом.

Відповідно до абзацу вісімнадцятого зазначеного пункту план реструктуризації, що відповідає вимогам цього пункту, вважається підтриманим забезпеченим кредитором у частині вимог такого забезпеченого кредитора за зобов'язаннями, що виникли з кредиту в іноземній валюті, який забезпечений іпотекою квартири або житлового будинку, що є єдиним місцем проживання сім'ї боржника.

Наведена імперативна норма встановлює автоматичне схвалення забезпеченим кредитором плану реструктуризації у разі, якщо він відповідає умовам реструктуризації, визначеним цим пунктом, незалежно від процесуальної позиції і заяв кредитора із цього приводу.

Отже, абзацом четвертим пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ закріплено спрощену процедуру розгляду судом у підготовчому засіданні плану реструктуризації боржника без застосування особливостей порядку і процедури його розгляду, встановлених статтею 126 цього Кодексу, та без урахування процесуальної позиції щодо нього забезпеченого кредитора, але лише тоді, коли заява про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи та план реструктуризації відповідають умовам реструктуризації, визначеним зазначеним пунктом.

Тому в разі, якщо подана заява боржника та долучений до неї план реструктуризації відповідають наведеним вимогам та умовам для такої процедури, суд за результатами їх розгляду на підготовчому засіданні постановляє ухвалу про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність з одночасним затвердженням плану реструктуризації.

Детальніше з текстом постанови від 27.05.2025 у справі № 910/2475/24 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128067248>.

Щодо можливості відкриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи у разі її особистої неявки в судове засідання

Відповідно до частини першої статті 202 ГПК України неявка у судове засідання будь-якого учасника справи за умови, що його належним чином повідомлено про дату, час і місце цього засідання, не перешкоджає розгляду справи по суті, крім випадків, визначених цією статтею.

За змістом частини четвертої статті 226 цього Кодексу суд залишає позов без розгляду, якщо позивач без поважних причин не подав витребувані судом докази, необхідні для вирішення спору, або позивач (його представник) не з'явився у підготовче засідання чи у судове засідання або не повідомив про причини неявки, крім випадку, якщо від нього надійшла заява про розгляд справи за його відсутності і його нез'явлення не перешкоджає вирішенню спору.

З моменту подання до суду заяви про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність в особи, яка звернулась із відповідною заявою, виникають додаткові процесуальні обов'язки, незважаючи на наявність представника. Оскільки у процедурі неплатоспроможності правосуб'єктність боржника стає обмеженою, суд зобов'язаний встановити особу боржника, щодо якого в подальшому будуть вжиті певні передбачені КУзПБ обмеження. Особиста явка боржника у судове засідання для з'ясування його особи та підтвердження того, що він дійсно бажає застосування до нього передбачених законодавством обмежень у процедурі неплатоспроможності, є необхідною для уникнення зловживання іншими особами станом боржника, у виникло обмеження правосуб'єктності, і дає змогу суду впевнитися, що саме ця особа хоче взяти участь у справі про неплатоспроможність.

Судовий розсуд – це передбачене законом право суду, яке реалізується за правилами, регламентованими законодавством про банкрутство, ГПК України та іншими нормативно-правовими актами, і надає йому можливість під час прийняття судового рішення (вчинення процесуальної дії) обрати з декількох варіантів рішення, встановлених законом чи визначених на його основі судом (повністю або частково за змістом та/чи обсягом), такий, що є найбільш оптимальним в правових і фактичних умовах розгляду та вирішення справи, з метою забезпечення верховенства права, справедливості й ефективного поновлення порушених прав та інтересів учасників судового процесу.

Водночас, якщо суд не має сумнівів щодо особи боржника та його дійсного волевиявлення, боржник власноруч підписав подану до суду заяву, долучив належним чином засвідчену копію документа, що посвідчує особу (паспорт), а також інші документи, які стосуються його та є необхідними для вирішення відповідного процесуального питання, суд може відкрити провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи за наявності для цього підстав.

Детальніше з текстом постанови від 05.06.2025 у справі № 904/5467/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128205472>.

Щодо грошових вимог кредитора в частині комісії за обслуговування кредитної заборгованості за договором споживчого кредиту

Закон України «Про споживче кредитування» (далі – Закон) передбачає право кредитодавця встановлювати у кредитному договорі комісію за обслуговування кредиту.

Водночас цей Закон розмежовує оплатність та безоплатність надання інформації про кредит залежно від періодичності звернення споживача із запитом щодо надання такої інформації.

Відповідно до частини першої статті 11 Закону після укладення договору про споживчий кредит кредитодавець на вимогу споживача, але не частіше одного разу на місяць, у порядку та на умовах, передбачених договором про споживчий кредит, безоплатно повідомляє йому інформацію про поточний розмір його заборгованості, розмір суми кредиту, повернутої кредитодавцю, надає виписку з рахунку / рахунків (за їх наявності) щодо погашення заборгованості, зокрема інформацію про платежі за цим договором, які сплачені, які належить сплатити, дати сплати або періоди у часі та умови сплати таких сум (за можливості зазначення таких умов у виписці), а також іншу інформацію, надання якої передбачено цим Законом, іншими актами законодавства, а також договором про споживчий кредит.

Згідно із частиною п'ятою статті 12 Закону умови договору про споживчий кредит, які обмежують права споживача порівняно з правами, встановленими цим Законом, є нікчемними.

Тож комісія за обслуговування кредитної заборгованості може включати плату за надання інформації про стан кредиту, яку споживач вимагає частіше одного разу на місяць. Умова договору про споживчий кредит, укладеного після набуття чинності Законом, щодо оплатності інформації про стан кредитної заборгованості, яку споживач вимагає один раз на місяць, є нікчемною відповідно до частин першої та другої статті 11, частини п'ятої статті 12 Закону. Такий правовий висновок викладено в постанові ВП ВС від 13.07.2022 у справі № 496/3134/19.

Якщо в кредитному договорі банк не зазначив та не надав доказів існування переліку додаткових та супутніх банківських послуг кредитодавця та/або кредитного посередника, пов'язаних з отриманням, обслуговуванням і поверненням кредиту, які надаються позивачу та за які банком встановлена щомісячна комісія за обслуговування кредиту (розрахунково-касове обслуговування), то положення кредитного договору щодо обов'язку позичальника щомісячно сплачувати плату за обслуговування кредиту (розрахунково-касове обслуговування) є нікчемними відповідно до частин першої та другої статті 11, частини п'ятої статті 12 Закону.

Під час розгляду заявлених до боржника кредиторських вимог суд має з'ясовувати правову природу таких вимог, надати правову оцінку доказам, поданим заявником на підтвердження його вимог до боржника, аргументам та запереченням боржника чи інших кредиторів щодо задоволення таких вимог, перевірити дійсність заявлених вимог і з урахуванням цього встановити наявність підстав для їх визнання чи відхилення (повністю або частково).

Тому суду належить надати належну оцінку кредитному договору в частині змісту умови про сплату позичальником комісії за обслуговування кредитної заборгованості, зокрема існування переліку додаткових та супутніх банківських послуг кредитодавця, пов'язаних з отриманням, обслуговуванням і поверненням кредиту, які надаються позивачу та за які кредитодавцем встановлена щомісячна комісія за обслуговування кредиту.

Детальніше з текстом постанови від 17.04.2025 у справі № 910/1274/24 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126765380>.

Щодо визнання грошових вимог банку до боржника – фізичної особи за кредитним договором в іноземній валюті, заборгованість за яким була стягнута рішенням суду

Кредитор, який сам визначив заборгованість за кредитним договором в іноземній валюті в еквіваленті у національній валюті – гривні України та погодився із судовим рішенням, яким таку заборгованість стягнуто з боржника, не має права на стягнення курсової різниці, оскільки визначив зобов'язання у національній валюті, у якій і прийняв його виконання. Тож, заявивши до стягнення в судовому порядку заборгованість за кредитним договором в гривневому еквіваленті та погодившись із судовим рішенням, яким таку заборгованість стягнуто з боржника, банк втратив право в разі звернення в подальшому з грошовими вимогами до боржника у справі про її неплатоспроможність визначити суму боргу з урахуванням курсової різниці.

Детальніше з текстом постанови від 12.06.2025 у справі № 921/523/24 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128132971>.

Щодо переходу до процедури погашення боргів боржника в разі недосягнення між ним та кредитором компромісу стосовно умов плану реструктуризації боргів боржника

Відповідно до частини першої статті 130 КУзПБ господарський суд ухвалює постанову про визнання боржника банкрутом і введення процедури погашення боргів боржника у разі, якщо протягом 120 днів з дня відкриття провадження у справі про неплатоспроможність зборами кредиторів не прийнято рішення про схвалення плану реструктуризації боргів боржника або прийнято рішення про перехід до процедури погашення боргів боржника.

У спеціальних нормах КУзПБ законодавець закріпив передусім принцип добросовісної поведінки боржника – фізичної особи, за яким право на звільнення від боргів та відновлення платоспроможності у судових процедурах неплатоспроможності фізичної особи набуває лише добросовісний боржник, який не за своїм неправомірним умислом потрапив у стан неплатоспроможності, сумлінно виконує обов'язки боржника та не приховує обставин, що можуть вплинути на розгляд справи чи задоволення кредиторських вимог, при цьому демонструє дієве прагнення до компромісу з кредиторами щодо умов реструктуризації боргів та в межах об'єктивних можливостей вживає заходів щодо задоволення їх вимог. Саме такий боржник реалізує право ініціювати провадження у справі про власну неплатоспроможність не на шкоду кредиторам, а для досягнення легітимної мети цього провадження – соціальної реабілітації добросовісного боржника за

спеціальною судовою процедурою шляхом реструктуризації заборгованості та/або звільнення від боргів задля відновлення його платоспроможності.

За приписами статті 130 КУзПБ протягом 120 днів з дня відкриття провадження у справі про неплатоспроможність саме збори кредиторів повинні прийняти рішення про схвалення плану реструктуризації боргів боржника або про перехід до процедури погашення боргів боржника.

Якщо поведінка боржника є відкритою, зрозумілою, чесною щодо кредитора, своєчасною та добросовісною, містить ознаки сприяння до встановлення усіх обставин, необхідних під час розгляду справи про неплатоспроможність, боржник демонструє дієве прагнення до реабілітації в межах процедур, передбачених КУзПБ для відновлення платоспроможності фізичних осіб, добросовісно виконує свої обов'язки під час провадження у справі, однак протягом 120 днів з дня відкриття провадження про неплатоспроможність фізичної особи між боржником і кредитором не досягнуто компромісу щодо умов плану реструктуризації боргів боржника, а отже, не прийнято рішення про його схвалення, то суд може визнати боржника банкрутом та ввести процедуру погашення його боргів відповідно до частини першої статті 113 КУзПБ.

Детальніше з текстом постанови від 16.04.2025 у справі № 912/1882/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126800068>.

Щодо перевірки майнового стану боржника з метою встановлення ознак його неплатоспроможності як обов'язкової умови для переходу до процедури погашення боргів

До спливу встановленого у частині одинадцятій статті 126 КУзПБ строку керуючий реструктуризацією зобов'язаний виконати в повному обсязі покладені на нього завдання, зокрема щодо перевірки майнового стану боржника та забезпечення розгляду зборами кредиторів плану реструктуризації боргів, а господарський суд повинен забезпечити дотримання процесуальних строків та гарантій реалізації прав і захисту інтересів сторін у судовій процедурі реструктуризації боргів боржника.

Отже, керуючий реструктуризацією здійснює перевірку декларації боржника, оформлює висновки за результатами проведеної перевірки та в разі виявлення ним неповної та/або недостовірної інформації про майно, доходи та витрати боржника і членів його сім'ї обов'язково доводить про це до відома боржника, який має право виправити декларацію в установлений законом строк.

Перевірка декларацій про майновий стан боржника є однією з основних функцій арбітражного керуючого у справі про неплатоспроможність фізичної особи, оскільки її мета – встановити повний і достовірний перелік активів та зобов'язань боржника, виявити можливі факти приховування майна та/або доходів боржника.

Звіт керуючого реструктуризацією про результати перевірки декларацій боржника є одним із ключових процесуальних документів у справі про неплатоспроможність фізичної особи, оскільки є засобом перевірки добросовісності боржника.

За змістом абзацу другого частини другої статті 6, частини першої статті 130 КУзПБ процедура погашення боргів боржника вводиться у справі про неплатоспроможність

фізичної особи одночасно з визнанням його банкрутом, тобто у разі встановлення ознак неплатоспроможності боржника.

Своєчасне та належне виконання керуючим реструктуризацією завдань з перевірки майнового стану боржника є запорукою адекватної оцінки стану неплатоспроможності боржника та його можливостей погасити борг, а отже, сприятиме досягненню компромісу під час узгодження сторонами плану реструктуризації боргів.

Тому, вирішуючи питання про введення процедури погашення боргів боржника, суд має надати оцінку змісту звіту керуючого реструктуризацією про результати перевірки декларацій боржника щодо обґрунтованості доводів та доказів, на яких він базується, і належності здійснених керуючим реструктуризацією заходів з перевірки декларацій про майновий стан боржника.

При цьому сама по собі відповідність форми декларації вимогам нормативно-правових актів без перевірки її змісту на достовірності зазначених у ній даних не може вважатися належним виконанням такого ключового аспекту процедури реструктуризації боргів боржника, як перевірка майнового стану боржника.

Детальніше з текстом постанови від 21.05.2025 у справі № 902/333/24 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127788369> (також див. постанову від 17.04.2025 у справі № 918/1122/23).

Щодо закриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи – підприємця через неможливість його завершення у зв'язку з відсутністю керуючого реалізацією майна боржника

Редакцією Закону про банкрутство, чинною до 21.10.2019 (стаття 115), та КУЗПБ (стаття 30) встановлено, що арбітражний керуючий (розпорядник майна, керуючий санацією, ліквідатор, керуючий реалізацією) виконує повноваження за грошову винагороду, а також визначено порядок й умови оплати діяльності арбітражного керуючого.

Отже, виконання арбітражним керуючим повноважень керуючого реалізацією майна у справі про банкрутство обумовлюється тим, що надання таких послуг є оплатним, у тому числі за рахунок кредиторів у справі про банкрутство.

Положеннями КУЗПБ передбачено, що участь кредитора у справі про банкрутство не може бути формальною.

Кредитор як особа, зацікавлена в задоволенні наявних у неї грошових вимог до боржника у повному обсязі, має діяти розсудливо та проявляти уважність щодо стану ведення справи про банкрутство, зокрема цікавитися діями ліквідатором у ліквідаційній процедурі та вжитими заходами з виявлення, розшуку й повернення майна банкрута, їх ефективністю і вчиняти відповідні дії, передбачені його обсягом прав та повноважень.

Саме від таких дій кредитора залежить досягнення основної мети його участі у справі про банкрутство – задоволення (погашення) його вимог.

Водночас процедури банкрутства за вимогами КУЗПБ мають строковий характер. Зокрема, згідно із частиною першою статті 113 цього Кодексу провадження у справах про неплатоспроможність боржника – фізичної особи, фізичної особи – підприємця

здійснюється в порядку, визначеному цим Кодексом для юридичних осіб, з урахуванням особливостей, встановлених книгою п'ятою.

Відповідно до статті 58 КУзПБ строк ліквідаційної процедури не може перевищувати 12 місяців.

Отже, у разі тривалого здійснення провадження у справі про банкрутство через неможливість його завершення із застосуванням спеціальних норм законодавства про банкрутство суд має право застосувати загальні процесуальні норми з метою забезпечення права на справедливий суд в розумінні строків розгляду справи і забезпечення балансу інтересів кредиторів та боржника під час судового провадження.

Предметом провадження у справі про банкрутство є досягнення легітимної мети, визначеної Законом про банкрутство і КУзПБ, якими встановлено умови та порядок відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом і застосування ліквідаційної процедури / процедури погашення боргів задля повного або часткового задоволення вимог кредиторів за рахунок реалізації майна банкрута.

Якщо протягом тривалого часу (понад 12 років) процедура погашення боргів об'єктивно не здійснюється у зв'язку з відсутністю керуючого реалізацією майна боржника, пасивною поведінкою кредитора у справі щодо погодження кандидатури керуючого реалізацією майна боржника та визначення джерел оплати його послуг, безрезультатністю вжитих господарським судом дій щодо визначення кандидатури арбітражного керуючого для участі у справі як керуючого реалізацією майна боржника, то це унеможливорює успішне завершення процедури банкрутства боржника та досягнення легітимної мети, визначеної Законом про банкрутство і КУзПБ.

Порядок та підстави закриття провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність) встановлені статтею 90 КУзПБ.

Неприйняття внаслідок бездіяльності кредитором рішення про обрання арбітражного керуючого в разі його відсторонення, відсутність звернення комітету кредиторів до господарського суду з клопотанням про призначення іншого арбітражного керуючого і, як наслідок, відсутність арбітражного керуючого, керуючого реалізацією майна боржника у справі унеможливають подальше провадження у справі. Водночас КУзПБ не встановлює відповідної підстави для закриття провадження у справі про банкрутство в такому випадку, проте й не визначає їх вичерпного переліку.

Для дотримання принципу розгляду справи упродовж розумного строку незалежним та безстороннім судом, забезпечення правової певності кредиторів, вимоги яких є визнаними судовими рішеннями та не можуть бути задоволені через наявний мораторій у справі про банкрутство, провадження у справі про банкрутство підлягає закриттю на підставі положень статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, яка зобов'язує органи національної юрисдикції вживати належних заходів до бездіяльності та затягування розгляду справ, а також пункту 2 частини першої статті 231 ГПК України та статті 90 КУзПБ.

Хоча норми статті 90 КУзПБ, які визначають порядок та підстави закриття провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність), як й інші положення цього Кодексу, не містять такої підстави для закриття провадження у справі про банкрутство, як відсутність предмета спору (знищення предмета спору), однак протилежний підхід, тобто продовження провадження у справі за цих умов, матиме наслідком порушення прав та

13 Рішення, внесені до ЄДРСР, за квітень – червень 2025 року

інтересів боржника, його кредиторів та в цілому суперечитиме спрямованості законодавства про банкрутство.

Детальніше з текстом постанови від 20.05.2025 у справі № 5006/27/976/2012 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127736059>.

Щодо закриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи на підставі частини одинадцятої статті 126 КУзПБ

У випадку неподання до господарського суду протягом трьох місяців погодженого боржником і схваленого кредиторами плану реструктуризації боргів боржника суд через призму судового контролю повинен за своїм внутрішнім переконанням оцінити за наявними у матеріалах справи доказами причини неподання погодженого боржником і схваленого кредиторами плану реструктуризації боргів, які можуть полягати за одних обставин – у діях / бездіяльності кредиторів, а за інших – у діях / бездіяльності боржника, і водночас врахувати добросовісність поведінки учасників провадження у справі про неплатоспроможність.

Добросовісність боржника – фізичної особи є визначальним критерієм для оцінки обставин і підстав, якими КУзПБ обумовлює вирішення судом питання щодо подальшого руху справи, зокрема закриття провадження про неплатоспроможність фізичної особи у випадках, передбачених статтями 123, 126, 128 цього Кодексу. Тому обставини, що свідчать про недобросовісну поведінку боржника, в сукупності з іншими обставинами справи підлягають врахуванню господарським судом як підстави для ухвалення рішення про закриття провадження у справі замість переходу до процедури погашення боргів боржника.

Такими обставинами можуть бути: ненадання боржником обґрунтованих пояснень стосовно обставин неплатоспроможності (руху активів, витрачання отриманих від кредиторів коштів тощо); зазначення у декларації працездатного боржника відомостей про доходи, що значно менші за відповідний середній показник у регіоні та за відповідною спеціальністю; посилання у декларації про майновий стан на ненадання інформації членом сім'ї боржника за умови, що така інформація є необхідною для з'ясування суттєвих для справи обставин; інший спосіб ухилення боржника від конструктивної співпраці з кредиторами, керуючим реструктуризацією чи від відкритої взаємодії із судом; економічна необґрунтованість та/або очевидна невиконуваність плану реструктуризації, яка може призвести до явного порушення прав кредиторів щодо отримання боргу в розумні строки.

Тому встановлені судом обставини приховування боржником інформації, що дала б змогу встановити його реальне фінансове становище, надання ним плану реструктуризації, який вказує на ознаки ухилення боржника від виконання зобов'язань і фактично має на меті не реструктуризацію боргів перед кредитором боржника, як передбачає закон (стаття 124 КУзПБ), а фактичне списання заборгованості перед кредитором, свідчать про зловживання боржником правом на доступ до суду зі зверненням із заявою про неплатоспроможність, ігнорування ним мети і завдань процедури реструктуризації боргів, а отже, про недобросовісність боржника.

Детальніше з текстом постанови від 17.06.2025 у справі № 903/521/24 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128626698> (також див. постанови від 13.05.2025 у справі № 904/3275/23, від 19.06.2025 у справі № 904/1307/24).

Щодо закриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи у зв'язку з неподанням боржником погодженого ним та схваленого кредиторами плану реструктуризації боргів боржника

КУзПБ докладно не регламентує закінчення процедури реструктуризації боргів боржника. Проте приписами пункту 8 частини п'ятої статті 119, частини одинадцятої статті 126 цього Кодексу визначено строк (три місяці з дня введення процедури реструктуризації боргів), протягом якого, але не пізніше строків, установлених законом і судом, сторони мають здійснити свої права та обов'язки для узгодження плану реструктуризації боргів боржника, якщо господарський суд раніше не дійде висновку про наявність підстав для переходу до наступної судової процедури або закриття провадження у справі, зокрема відповідно до частини сьомої, пункту 2 частини восьмої статті 123 КУзПБ.

До спливу цього строку керуючий реструктуризацією зобов'язаний виконати в повному обсязі покладені на нього завдання, зокрема щодо перевірки майнового стану боржника та забезпечення розгляду зборами кредиторів плану реструктуризації боргів, а господарський суд повинен забезпечити дотримання процесуальних строків та гарантій реалізації прав і захисту інтересів сторін у судовій процедурі реструктуризації боргів боржника.

При цьому презюмується, що добросовісний боржник, ініціюючи стосовно себе справу про неплатоспроможність, здатен без зволікань надати вичерпну інформацію щодо свого майнового стану та можливостей погасити борги, а динамічність цієї процедури попереджує ризик додаткових витрат боржника через вичерпання авансування винагороди арбітражного керуючого та відповідає принципу процесуальної економії господарського судочинства.

Приписи частини одинадцятої статті 126 та частини першої статті 130 КУзПБ у їх системному зв'язку є послідовністю процесуальних засобів, де дискреція господарського суду у вирішенні питання про перехід до наступної судової процедури чи закриття провадження у справі за частиною одинадцятою статті 126 КУзПБ є основним процесуальним інструментом, що застосовується крізь призму судового контролю та відповідно до мети провадження про неплатоспроможність фізичної особи, а частина перша статті 130 КУзПБ формалізує початок судової процедури погашення боргів боржника та є спеціальною процесуальною гарантією для добросовісного боржника в разі зволікання зборів кредиторів із прийняттям рішення щодо плану реструктуризації його боргів.

Водночас обставини щодо неповідомлення суду причин неподання погодженого боржником і схваленого кредиторами плану реструктуризації, ненадання суду доказів працевлаштування боржника, неявки до суду особисто, навіть після того, як його участь в засіданні була визнана обов'язковою, неподання оригіналів або належним чином засвідчених копій документів про доходи боржника та документів з інвентаризації майна, пояснень щодо того, куди та як були витрачені отримані кошти, якими є причини тривалої неоплатності боргу, як та в якій сумі вдалось акумулювати кошти для оплати послуг арбітражного керуючого й адвоката у справі, свідчать про недобросовісну поведінку

15 Рішення, внесені до ЄДРСР, за квітень – червень 2025 року

боржника, що є підставою для застосування положень частини одинадцятої статті 126 КУзПБ та закриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи.

Поряд із цим висновок про недобросовісність поведінки боржника не може бути зроблений через призму дій керуючого реструктуризацією (щодо ненадання ним звіту про майновий стан боржника та відомостей про проведення зборів кредиторів), оскільки сама по собі поведінка арбітражного керуючого та його власне ставлення до виконання покладених на нього КУзПБ обов'язків не може відображати добросовісності чи недобросовісності боржника.

Детальніше з текстом постанови від 12.06.2025 у справі № 922/1259/24 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128132982>.

Дайджест № 3/2025 правових позицій судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС (актуальна судова практика у справах про неплатоспроможність фізичних осіб). Рішення, внесені до ЄДРСР, за квітень – червень 2025 року / Упоряд. управління забезпечення роботи судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС. Київ, 2025. 18 с.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн
fb.com/supremecourt.ua
[**t.me/supremecourtua**](https://t.me/supremecourtua)